

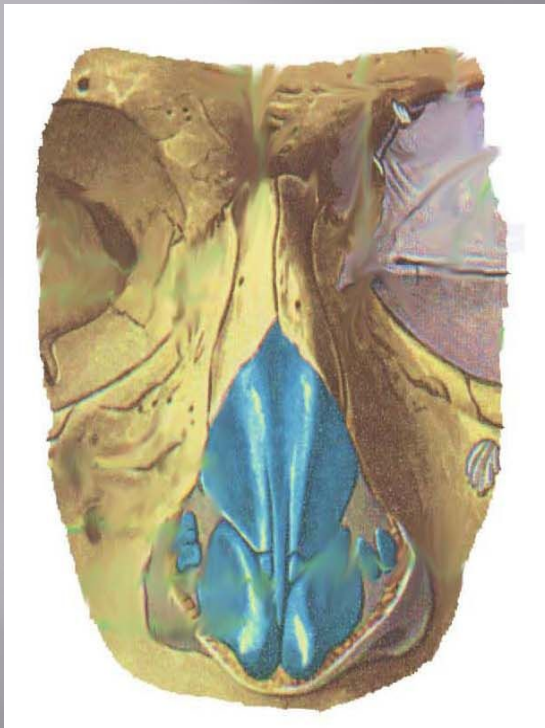
ТЕМА: АНАТОМІЯ
НОСА ТА
ПРИНОСОВИХ ПАЗУХ.
ФІЗІОЛОГІЯ НОСА ТА
ПРИНОСОВИХ ПАЗУХ.
МЕТОДИ
ОБСТЕЖЕННЯ НОСА.

Актуальність:

Клінічну анатомію, фізіологію і методи дослідження верхніх дихальних шляхів потрібно знати для розуміння механізму розвитку того чи іншого захворювання, а також для надання невідкладної допомоги при кровотечах, травмах, утрудненому диханні.

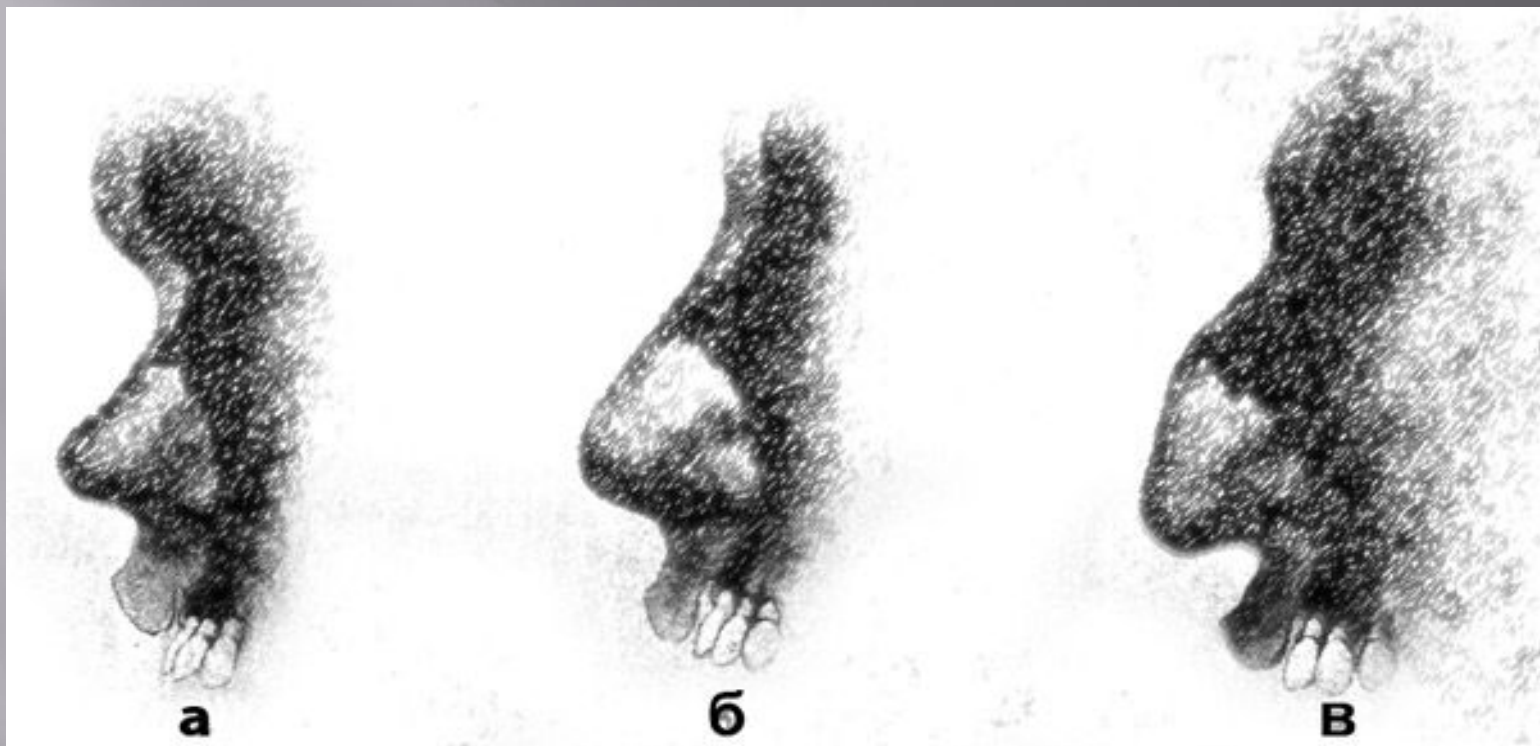
План

- ▣ Клінічна анатомія і фізіологія носа.
- ▣ Клінічна анатомія і фізіологія приносових пазух.
- ▣ Методи обстеження носа та приносових пазух.

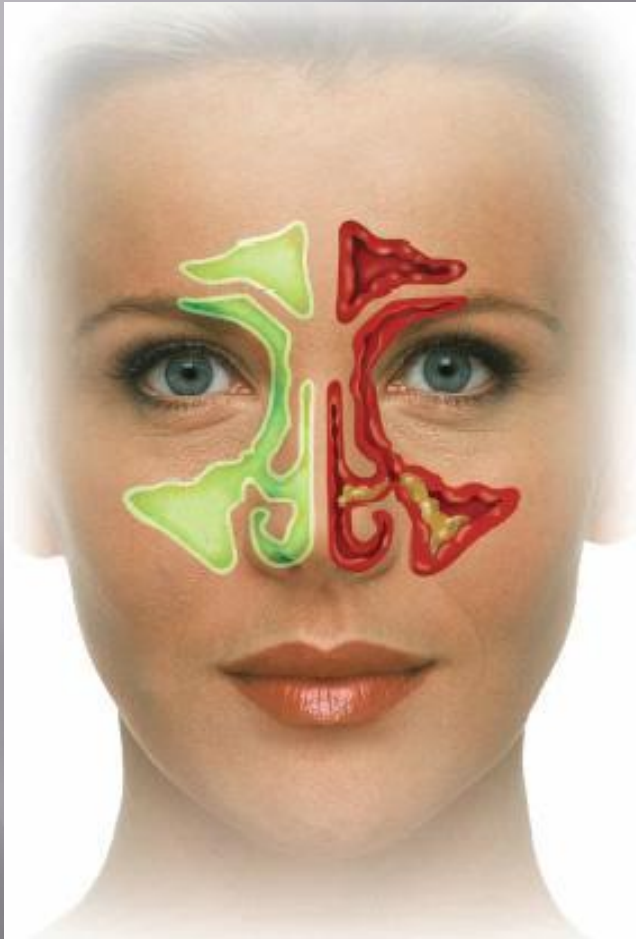
Зовнішній ніс

Зовнішній ніс складається з кісткових, хрящових і м'яких тканин. Кістковий відділ носа утворений парними носовими кістками, що з'єднуються з носовими відростками лобної кістки і двома лобними відростками верхньої щелепи. Хрящовий відділ зовнішнього носа складається з кількох парних хрящів: латеральних трикутної форми хрящів носа, великих крильних хрящів і малих крильних хрящів. Зовнішній ніс вкритий шкірою, яка містить велику кількість сальних залоз.

косметична
функція

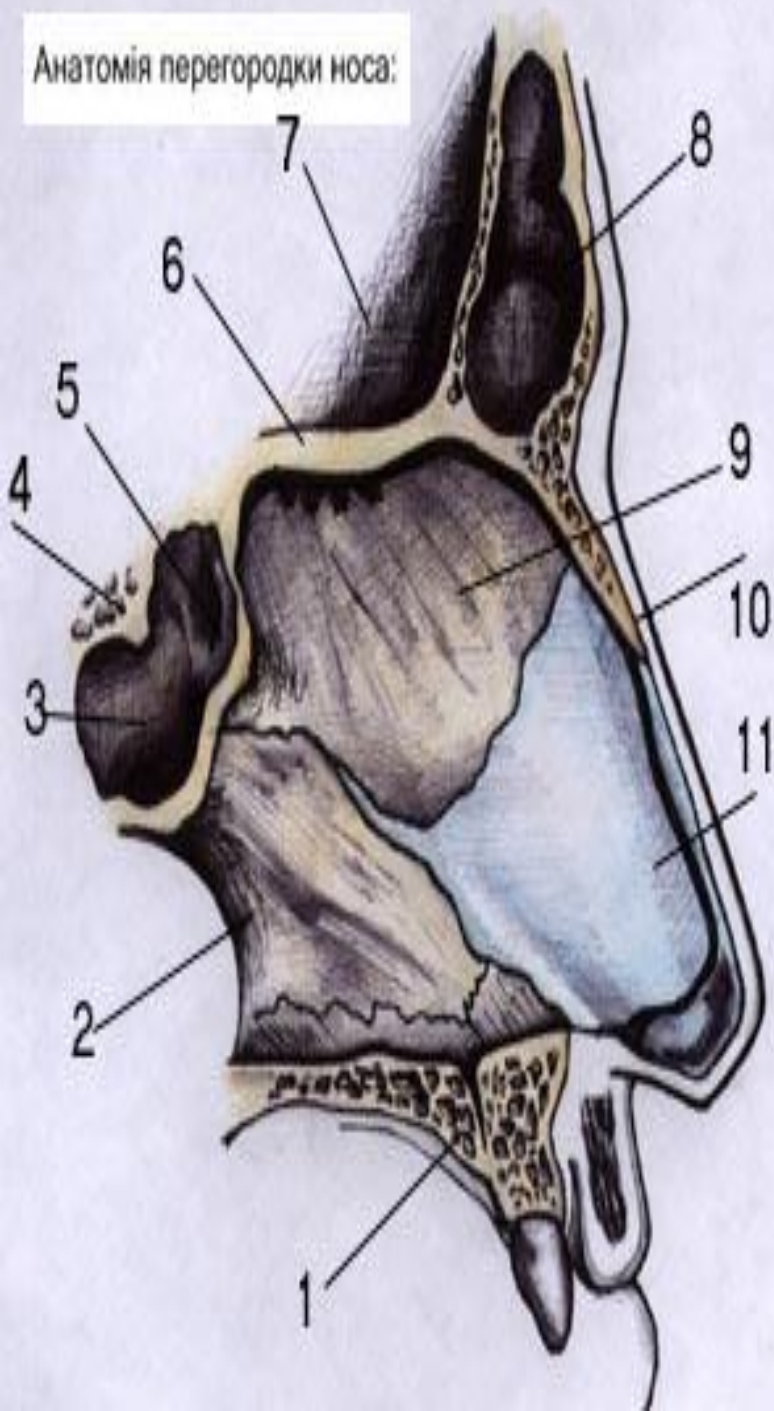
Носова порожнина

Межує: зверху – через ситоподібну пластину решітчастої кістки з передньою черепною ямкою, знизу – через тверде піднебіння з порожниною рота, з боків – через тонку кісткову пластину з орбітами і навколоносовими пазухами.

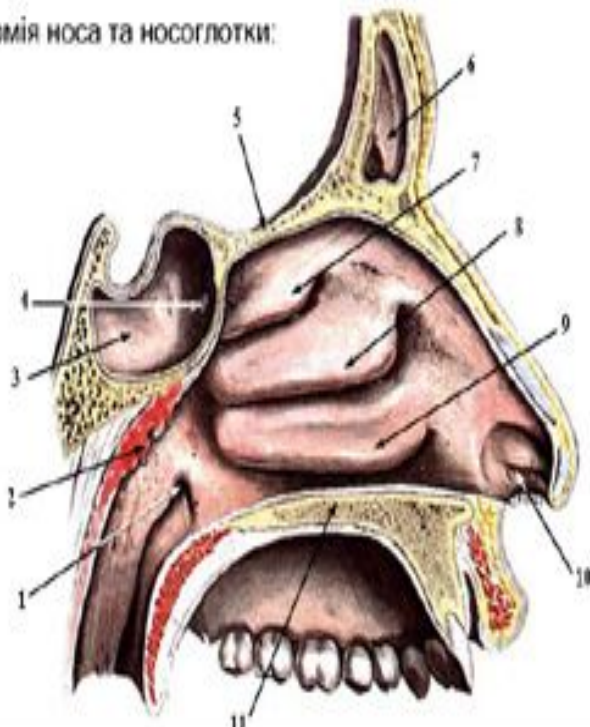
Назовні порожнина носа відкривається ніздрями, а назад через два поруч розташованих овальної форми отвори (праву і ліву **хоани**) з'єднується з **НОСОГЛОТКОЮ**.

Анатомія перегородки носа:

Перегородка носа ділить носову порожнину на дві половини: праву і ліву. Вона складається з двох частин: кісткової і хрящової. Кісткова (задньо-верхня) частина утворена лемешем і перпендикулярною пластинкою решітчастої кістки, а хрящова (передньо-нижня) — чотирикутним хрящем.

Анатомія носа та носоглотки:

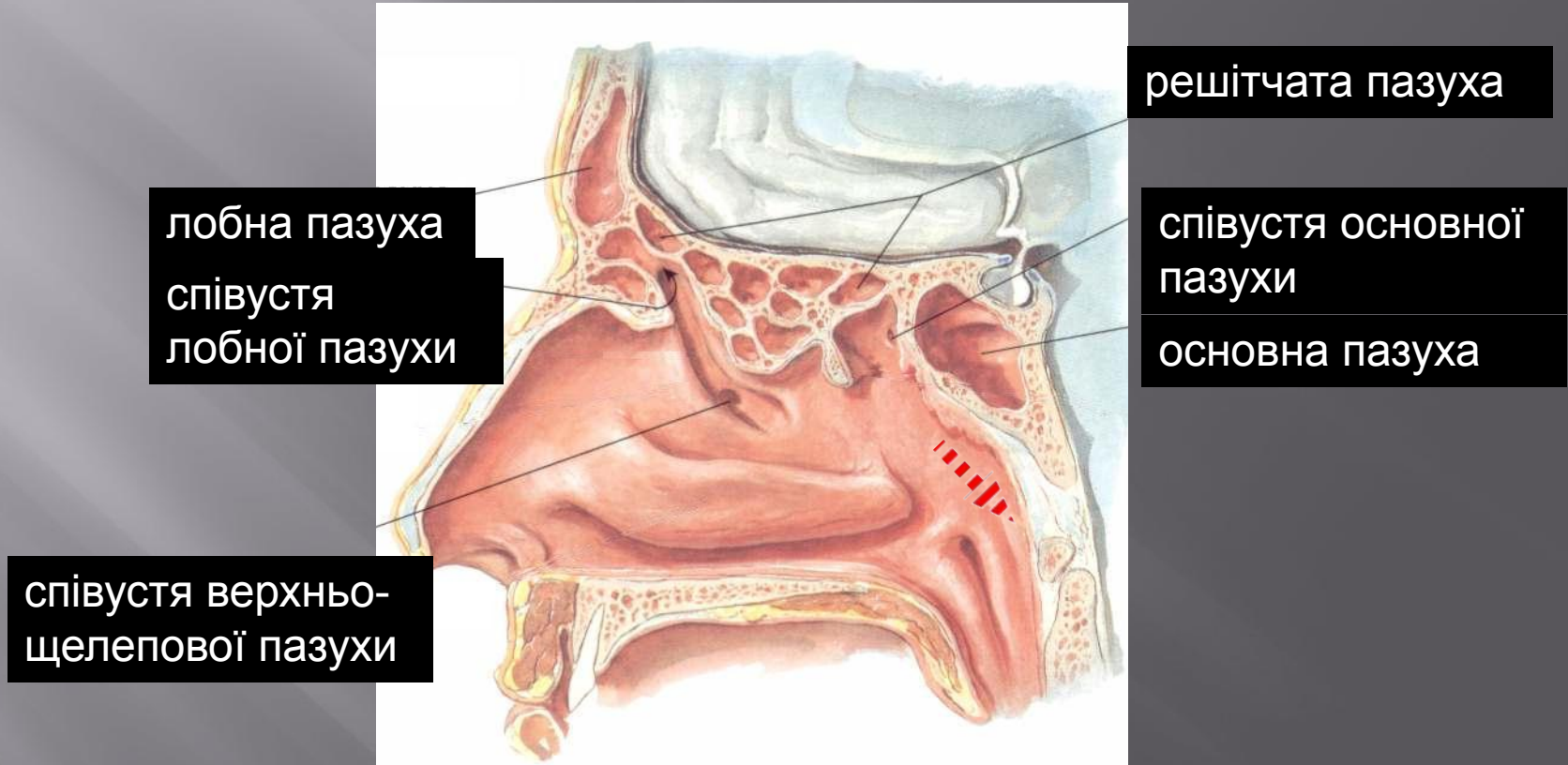

Бокова стінка носа має три раковини: нижня, середня і верхня. Середня і верхня носові раковини належать до решітчастої кістки, а нижня є самостійною кісточкою, що має вигляд тонкої зігнутої пластини. Відповідно до носових раковин, розрізняють **носові ходи**: нижній, середній і верхній. **Нижній носовий хід** міститься між дном порожнини носа і нижньою носовою раковиною, **середній** – між нижньою і середньою носовими раковинами, **верхній** – між середньою і верхньою носовими раковинами. Крім того, є **загальний носовий хід**, який має вигляд вузької щілини, розміщеної між перегородкою носа і боковою стінкою.

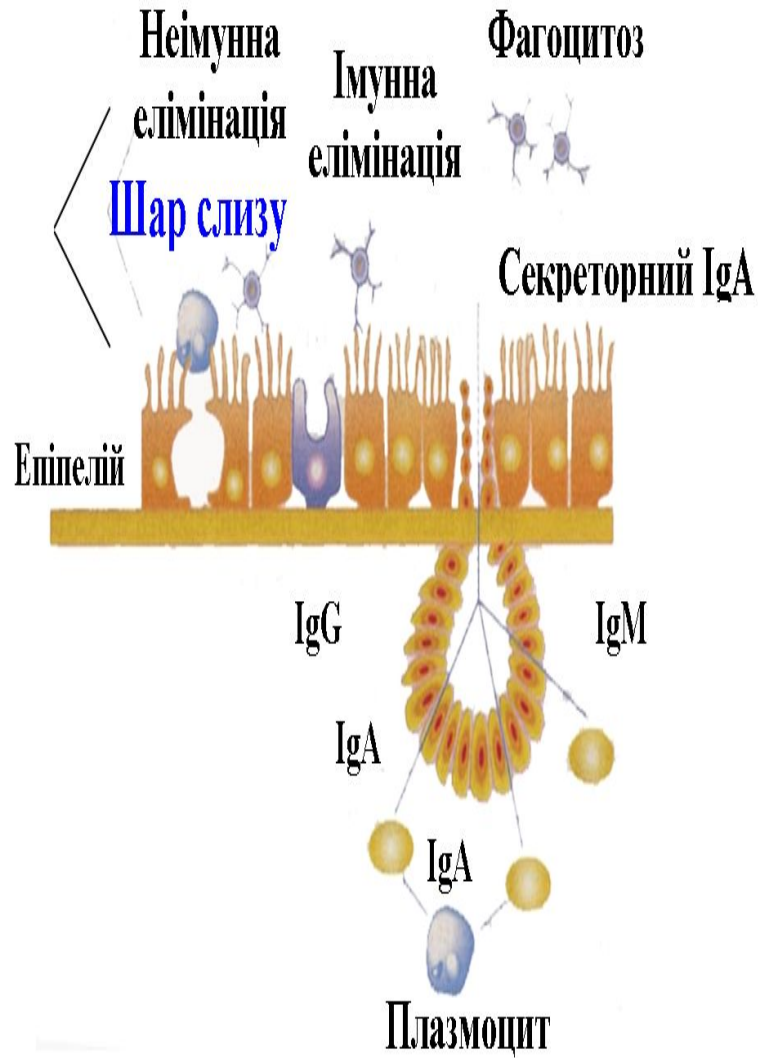
Анатомія и фізіологія

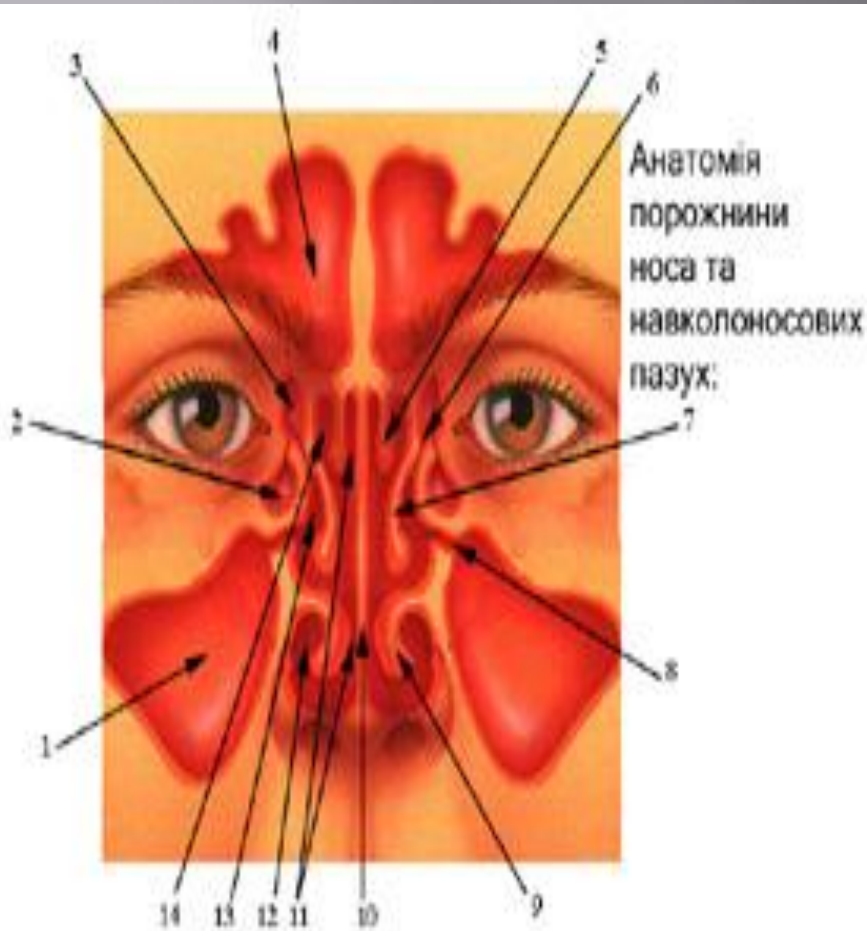

Через співустя відбувається відтік слизу з пазух в носову порожнину

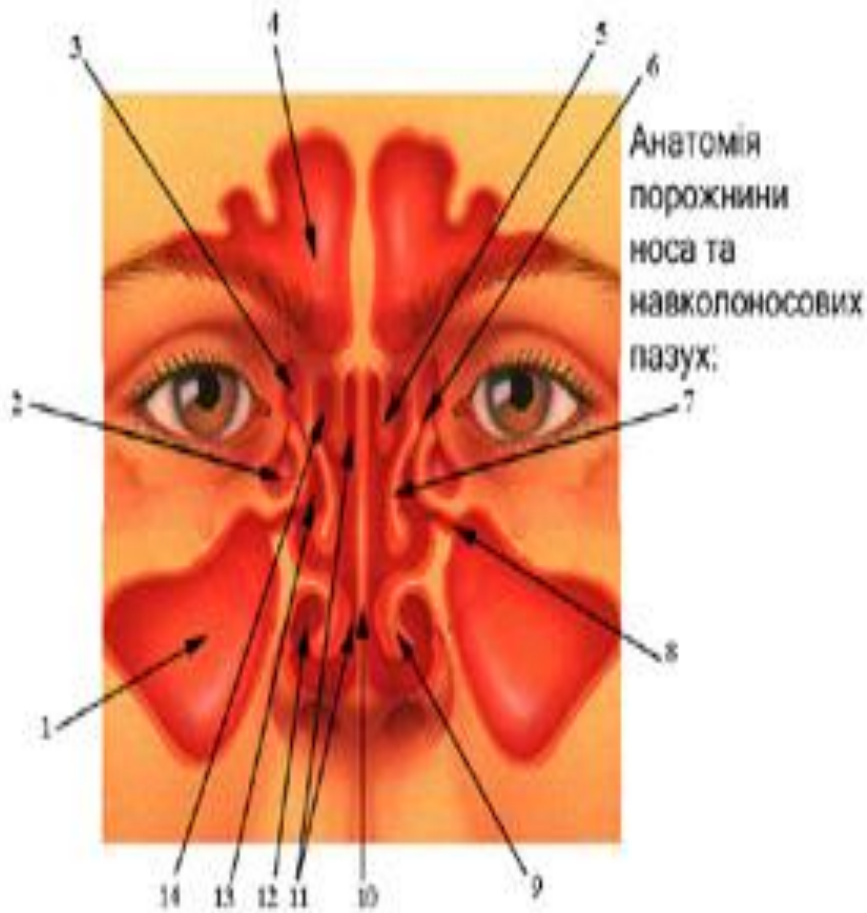
Перша
лінія
захисту

Уся порожнина носа вистелена **слизовою оболонкою**, вкритою багаторядним циліндричним миготливим епітелієм. Присінок носа вкритий шкірою.

Навколоносові пазухи (приносові) – це невеликі за об’ємом порожнини, які знаходяться у кістках лицевого черепа. Усі вони в нормі заповнені повітрям, яке проникає сюди з порожнини носа через вічка.

Верхньощелепна, або гайморова, пазуха парна, є найбільшою. Форма нагадує три- або чотиригранну піраміду. Її об'єм становить в середньому 8-10 мл, а іноді сягає 30 мл. Пазуха має 5 стінок: верхню, нижню, внутрішню, задню і передню.

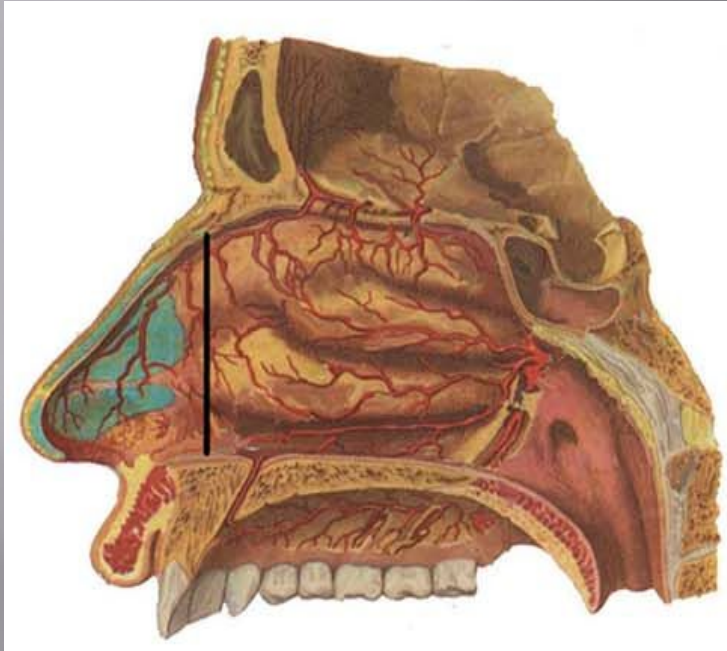
Лобна пазуха парна, міститься в товщі луски лобної кістки. У ній розрізняють передню, задню, внутрішню і нижню стінки. Середній об'єм пазухи складає 5 мл. Досить часто обидві пазухи (ліва і права) в однієї людини розвинені нерівномірно. Іноді немає однієї або навіть обох лобних пазух. Вивідний протік цієї пазухи – **лобно-носовий канал** – відкривається у **середній носовий хід**.

Решітчастий лабіринт складається (з кожного боку) з 3-10 невеликих кісткових комірок (клітин), що можуть мати різну величину. Їх поділяють на три групи: передні, середні й задні. **Передні та середні** комірки решітчастого лабіринту відкриваються у **середній носовий хід**, а **задні – у верхній**. **Основна (клиноподібна) пазуха** парна, міститься в тілі основної (клиноподібної) кістки. У передній стінці знаходиться отвір – вічко, яким основна пазуха відкривається у **верхній носовий хід**.

Кровоносні судини зовнішнього носа такі:

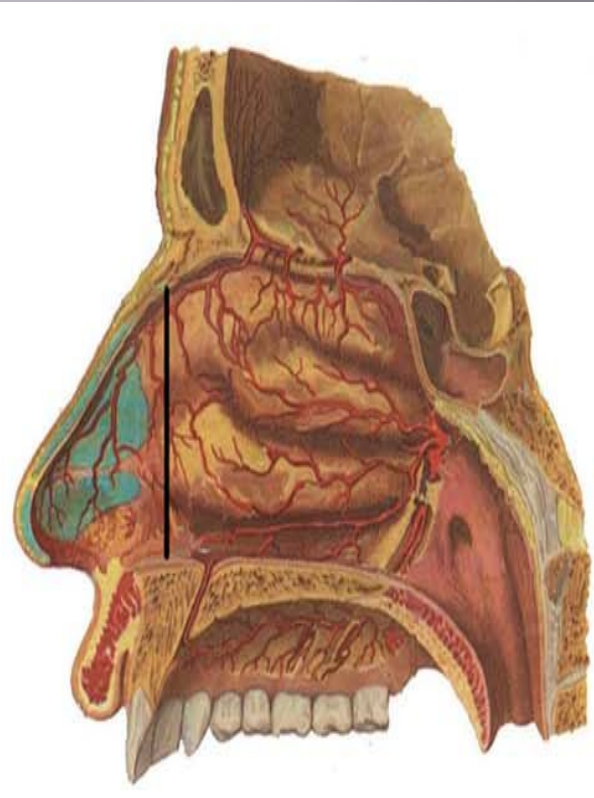
- артерія спинки носа (з басейну внутрішньої сонної артерії).
- кутова артерія (з басейну зовнішньої сонної артерії).

Вени зовнішнього носа та прилеглих ділянок дуже тонкостінні та не мають клапанів, тому в них може виникати ретроградний (зворотний) потік крові – з обличчя у порожнину черепа, що часто є причиною розвитку важких внутрішньочерепних ускладнень при фурункулах зовнішнього носа.

Кровообіг порожнини носа здійснюють:

- передня і задня решітчасті артерії;
- крилопіднебінна артерія.

Вени носової порожнини повторюють хід однойменних артерій.

Чутливі нерви носа походять від першої і другої гілок трійчастого нерва. Гілки нюхового нерва проникають у порожнину носа через отвори ситоподібної пластинки решітчастої кістки, їх закінчення підходять до нюхових клітин, утворюючи рецептори. Центральні відділи нюхового аналізатора знаходяться в особливих високодиференційованих ділянках нюхової зони кори головного мозку.

Фізіологічне значення навколоносових пазух:

полягає в тому, що вони:

1. Є резонаторами голосу.
2. Відіграють амортизаційну роль (під час удару в обличчя вони послаблюють удар).
3. Полегшують вагу лицевого черепа.

Фізіологія носа

ніс виконує:

- дихальну,

- захисну,

- резонаторну,

- нюхову функції.

Фізіологія носа

Дихальна функція носа полягає в проведенні повітря в напрямку нижніх дихальних шляхів. При звичайному носовому диханні через порожнину носа під час одного вдиху чи видиху проходить приблизно 500 мл повітря. Враховуючи те, що в нормі людина робить 16-18 дихальних рухів за хвилину, через ніс за цей час проходить 8-9 л повітря.

Захисна функція носа полягає в зігріванні, зволоженні, знепиленні й знезаражуванні повітря, нейтралізації шкідливих газоподібних речовин, а також у видаленні сторонніх тіл за допомогою рефлексорних актів чхання, кашлю та сльозотечі. Під час вдиху повітря “стикається” з нижньою носовою раковиною, завихрюється і проходить через загальний та середній носові ходи до носоглотки. При завихренні пил та бактерії, що містяться в повітрі краще, контактують із слизовою оболонкою, прилипають до носового слизу й осідають на стінках порожнини носа.

Добре кровопостачання слизової оболонки носа, завихрення повітря при проходженні через носову порожнину сприяють його зігріванню та зволоженню. Тому повітря, яке потрапляє в легені, просуваючись через порожнину носа, зігрівається, зволожується та значною мірою очищається від пилу і бактерій. При диханні ротом усі ці шкідливості не усуваються і непідготовлене повітря безпосередньо потрапляє у глотку, гортань і нижні дихальні шляхи, викликаючи в них різноманітні патологічні зміни. Таким чином, носове дихання є фізіологічним і тому має великі переваги над ротовим.

Порожнини носа та навколоносових пазух є резонаторами голосу. Завдяки цій функції голос людини набуває гучності та тембру (забарвлення), а з розвитком патологічних станів порожнини носа чи пазух – змінюється. При відсутності або порушенні носового дихання голос втрачає свою гучність та набуває глухуватого, носового відтінку – стає гугнявим. Таке явище має назву закритої гугнявості. Якщо у хворого внаслідок патологічного процесу виникає параліч м'якого піднебіння, то під час розмови носоглотка постійно залишається відкритою, тому звуки теж набувають носового відтінку. Цей стан носить назву відкритої гугнявості.

Нюхова функція забезпечується тим, що, проходячи разом з повітрям через нюхову зону, пахучі речовини подразнюють рецептори нюхового аналізатора. Це викликає у людини нюхові відчуття. Роль нюху полягає не тільки в контролі якості тих речовин, які надходять з повітрям у дихальні шляхи, але й у визначенні, на рівні зі смаком, якості їжі, що надходить у травний тракт. Крім того, нюх має велике значення для рефлексорного виділення травних соків.

ОСНОВНІ МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ НОСА І НАВКОЛОНОСОВИХ ПАЗУХ

Обстеження хворого із захворюванням носа та навколоносових пазух починають з:

- бесіди з ним (збирають анамнез).
- потім виконують об'єктивне обстеження носа та навколоносових пазух.
- функціональні дослідження.

Об'єктивне дослідження носа та навколоносових пазух включає:
зовнішній огляд, пальпацію і перкусію носа та навколишніх ділянок, визначення дихальної та нюхової функцій носа, проведення передньої та задньої риноскопії, зондування гудзиковим зондом носових ходів і хоан.

Додаткові методи: лабораторні аналізи крові, сечі, виділень з носа (посів на флору та на чутливість до антибіотиків); пункцію навколоносових пазух; гістологічне дослідження тканин; рентгенологічні методи обстеження (рентгенографія, комп'ютерна томографія) та ядерно-магнітно-резонансне дослідження; ендоназальні методи дослідження, що виконуються за допомогою волоконної оптики тощо.

Дякую за увагу!

